

Notitie "Externe audits" t.b.v. openbare reactieronde "BRL en KNA Archeologie"

Datum : 22-06-2015
Kenmerk : PRJ235

Inleiding

In de voorgenomen BRL SIKB 4000 Archeologie is een belangrijke plaats ingeruimd voor het uitvoeren van externe audits. Dit is een relatief onbekend fenomeen binnen de archeologische beroepsgroep. Deze notitie geeft een nadere toelichting op het hoe & waarom van interne audits, gaat in op de uitwerking in de praktijk en geeft een aantal (fictieve) voorbeelden.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

Samenvatting	1
1. Het hoe & waarom van externe audits.....	1
2. Uitgangspunten voor het bepalen van auditinspanningen.....	2
3. Wijze bepalen (jaarlijkse) auditinspanningen.....	2
4. Uitwerking van de auditinspanning in frequentie en tijd (3 fictieve voorbeeld-organisaties).....	3
5. Vergelijking certificeringsvarianten	3
Tabel 1: Uitwerking van de auditinspanning in frequentie en tijd (op basis van 3 fictieve voorbeeld-organisaties).....	5
Tabel 2: vergelijking audit-karakteristieken	6

Samenvatting

Op basis van de BRL SIKB 4000 Archeologie (versie tbv openbare reactieronde 14-08-2015) is een drietal fictieve voorbeelden gegeven voor het bepalen van de externe auditinspanningen (uitgewerkt naar 3 fictieve voorbeelden):

voor een organisatie met 2 actoren (ook toepasbaar op ZZP-er) die gecertificeerd is voor zowel Bureauonderzoek als PvE:

- De inspanning is 12 uur bij verkrijging van het certificaat, daarna 8 uur per jaar;
- voor een organisatie met 8 actoren die gecertificeerd is voor Specialistisch Onderzoek:
 - De inspanning is 12 uur bij verkrijging van het certificaat, daarna 11 uur per jaar;
- voor een organisatie met drie vestigingen, 75 actoren die gecertificeerd is voor PvE, IVO, Opgraven en Specialistisch onderzoek:
 - De inspanning is 25 uur bij verkrijging van het certificaat, daarna 24 uur per jaar.

De omvang van de externe auditinspanningen is gebaseerd op geoptimaliseerde procescertificering (variant 1a): een certificeringsvariant die het beste aansluit op de huidige werkwijzen binnen de archeologie en tevens het meest kostenefficiënt is.

1. Het hoe & waarom van externe audits

In een externe audit wordt een organisatie doorgelicht door een (onafhankelijke) certificerende instelling. Deze beoordeling vindt plaats tegen de eisen uit de BRL en de KNA-protocollen.

Een externe audit leidt, bij positief resultaat, tot een certificaat. Bij een negatief resultaat leidt een externe audit tot sancties (variërend van het opleggen van corrigerende maatregelen tot ultimo het intrekken van het certificaat)¹.

¹ Voor een nadere toelichting op de sancties wordt verwezen naar de Notitie *Sancties" t.b.v. openbare reactieronde "BRL en KNA Archeologie"*, d.d. 22-06-2015

Met het certificaat geeft de certificerende instelling aan dat zij vertrouwen heeft in de kwaliteit van het werk van de gecertificeerde organisatie. Opdrachtgevers, bevoegde gezagen en andere marktspelers gebruiken dergelijke certificaten als middel om hun (betrouwbare) partners te kiezen.

Het certificaat, en daarmee de externe audit, speelt daarmee een belangrijk rol in de positie van een organisatie binnen de gehele beroepsgroep. Het belang van een onafhankelijke en deskundige externe audit is daarmee evident.

2. Uitgangspunten voor het bepalen van auditinspanningen

De uitgangspunten bij de auditinspanningen zijn de volgende

- Je kunt alleen een certificaat krijgen als je een externe audit hebt gehad. Er wordt geen certificaat verstrekt voor protocollen die niet zijn geaudit;
- Het certificaat geeft aan dat de organisatie in staat is (competent is) om de protocollen op het certificaat goed uit te voeren (kwaliteit te leveren). Het certificaat heeft dus een waarde voor werk in de toekomst. Die 'voorspelling van de toekomst' is uiteraard niet oneindig. Een certificaat wordt daarom afgegeven voor een periode van vier jaar;
- Omdat in de periode van 4 jaar binnen de organisatie veel kan veranderen, moet de organisatie ook tussentijds aantonen dat zij kwaliteit levert;
- In de periode van 4 jaar moeten alle zaken waarvoor men een certificaat heeft tenminste 1 keer beoordeeld zijn. Aangenomen is dat de auditinspanningen een redelijke verdeling over de vier jaren hebben. Een scheve verdeling (bv 10-10-70-10) is niet verboden, maar zou de reguliere bedrijfsvoering kunnen hinderen;
- De Erfgoedwet schrijft voor dat de certificatie moet voldoen aan de (internationale) spelregels voor accreditatie.

3. Wijze bepalen (jaarlijkse) auditinspanningen

Op basis van de bovengenoemde uitgangspunten worden de jaarlijkse auditinspanningen bepaald. Dit wordt stapsgewijs gedaan:

Stap 1: Welke protocollen worden geaudit?

- ⇒ Dit bepaalt de organisatie die gecertificeerd wil worden zelf. Het betreft de reikwijdte van het certificaat: de protocollen op het certificaat worden gecontroleerd.

Stap 2: Hoeveel audits worden er jaarlijks gedaan?

- ⇒ Er wordt jaarlijks één audit gedaan. Minder is conform de accreditatieregels niet toegestaan, want de organisatie moet aantonen dat hij blijvend in staat is om kwaliteit te leveren. De audit bevat de beoordeling van (de documenten van) het kwaliteitssysteem, de implementatie daarvan op kantoor en de implementatie in projecten.

Stap 3: Welke personen worden betrokken in de audit?

- ⇒ In de externe audit worden alleen personen (actoren) betrokken die handelingen verrichten binnen de protocollen waarvoor de organisatie gecertificeerd wordt (stap 1). Deze actoren en handelingen zijn benoemd in de BRL en de KNA (protocollen).
- ⇒ In de audit worden de actoren beoordeeld op hun handelen in het proces (doen ze de goede dingen en doen ze deze dingen goed). Omdat de kwaliteit van handelen van de actoren bepalend is voor de kwaliteit van het totale proces, moet elke actor tenminste eens per vier jaar beoordeeld worden op zijn handelen in het proces.

De actoren worden in het proces daarbij niet beoordeeld op het voldoen aan de opleidings- en ervaringseisen (dus de vraag: mogen ze het wel doen). Dit verloopt via het voorgenomen Register.

Stap 4: Hoeveel projecten worden beoordeeld?

- ⇒ Het voldoen aan de eisen wordt in de eerste plaats beoordeeld op basis van projecten. Het gaat om minimaal één project per protocol waarvoor men een certificaat wil. Het project moet dan de elementen bevatten die in het proces aan de orde zijn. Uiteraard kan men soms op één project meerdere protocollen of delen daarvan beoordelen (bijvoorbeeld het deponeren van vondsten en monsters bij zowel IVO als Opgraven). Het aantal te beoordelen projecten is mede afhankelijk van het aantal actoren van de organisatie, zij moeten in vier jaar allen beoordeeld worden op hun handelingen. Uiteraard kunnen er meerdere actoren op één project beoordeeld worden. Personen die meerdere actorschappen (bijv. Sr KNA Archeoloog, Sr KNA Prospector en KNA Materiaalspecialist) hebben, hoeven per vier jaar maar voor één actorschap beoordeeld te worden, dus niet voor elk actorschap apart.
- Beoordeling van de projecten vindt plaats daar waar ze plaatsvinden, dus soms in het veld (bijv. Opgraven, IVO), soms op kantoor (bijv. Bureauonderzoek, PvE).

4. Uitwerking van de auditinspanning in frequentie en tijd (op basis van 3 fictieve voorbeeld-organisaties)

In tabel 1 is de auditinspanning uitgewerkt naar drie voorbeeld-organisaties. Dit zijn fictieve voorbeelden. Hierbij is het aantal actoren (niet: werknemers) van belang:

- De kleinste organisatie in de archeologische sector is de organisatie met slechts één actor. Doorgaans is deze werkzaam in slechts één of hooguit twee protocollen. In het voorbeeld is gekozen voor een ZZP-er of tweemanszaak die gecertificeerd is voor het protocol "Bureauonderzoek" en het protocol "Programma van Eisen".
- De middelgrote organisatie is gecertificeerd voor één protocol, te weten Specialistisch Onderzoek. De organisatie heeft acht actoren.
- De grootste voorbeeld-organisatie heeft 75 actoren. Dit is naar de maatstaven in de archeologische sector een zeer grote organisatie. De organisatie in dit voorbeeld is gecertificeerd voor vier protocollen: PvE, IVO, Opgraven en Specialistisch onderzoek en kent een hoofdvesting en twee nevenvestigingen.

Aan de hand hiervan kan men voor elk individueel bedrijf inschatten wat de auditinspanning ongeveer zal zijn. Zo valt af te lezen dat de audittijd ten aanzien van het kwaliteitssysteem en de implementatie daarvan, alsmede de voorbereiding voor alle organisaties gelijk is. Ook is af te leiden dat er variatie optreedt aan de hand van het aantal protocollen waarvoor een organisatie gecertificeerd wil worden.

Opgemerkt wordt dat elke actor tenminste eens per vier jaar moeten worden beoordeeld in het proces. Voor organisatie met weinig actoren zal dit geen probleem zijn. Er zijn altijd wel projecten waar twee of drie actoren tegelijkertijd actief zijn en waar dus met één projectbeoordeling tevens twee of drie actoren tegelijkertijd beoordeeld kunnen worden. Voor organisaties met veel actoren kan dit lastiger worden. Ook daarvoor geldt dat er projecten zijn met meerdere actoren, maar het kan incidenteel zijn dat er meer projecten beoordeeld moeten worden. Gezien het aantal audits dat hiermee gemoeid is, zal dit naar verwachting niet tot grote extra kosten leiden.

5. Vergelijking certificeringsvarianten

Er zijn verschillende manieren van certificeren. Belangrijke variabelen daarbij zijn de hoeveelheid inspanningen (audittijd, aantal audits), de kwaliteit van de audit (o.a. deskundigheid auditoren) en de intensiteit (hoeveel controle per audit).

Het CCvD Archeologie heeft gekozen voor de meest kostenefficiënte certificeringsvariant die tevens het beste aansluit op de huidige werkwijzen in de archeologische sector.

Ter toelichting geldt het volgende.

Voor de BRL waren twee typen certificering mogelijk: "procescertificering" of "systeemcertificering (zoals ISO9001)". Er is gekozen voor procescertificering, omdat deze variant het beste aansluit op de huidige, procesgerichte, werkwijzen in de sector en omdat dit de meest kostenefficiënte variant is.

Binnen de procescertificering heeft de archeologische sector gekozen voor de variant met een *beperkte* geldigheidsduur van het certificaat van vier jaar, mede omdat dat goedkoper is dan een *onbeperkte* geldigheidsduur (zie tabel 2). De procescertificering is uitgewerkt binnen de eisen van de internationale accreditatie-regels.

Om een goed inzicht te geven in de gemaakte keuzes, zijn in tabel 2 de varianten onderling vergeleken.

Op basis van tabel 2 kan worden geconstateerd dat benodigde auditinspanningen bij procescertificering (BRL Archeologie) lichter zijn dan bij de reguliere ISO9001-certificering. Dit geldt voor elke vergelijking van de voorbeeld-organisaties uit de voorgaande tabel 1.

Ook is te zien dat de keuze voor de beperkte geldigheidsduur betekent dat er jaarlijks minder eisen geaudit hoeven te worden als bij een onbeperkte geldigheidsduur, waarmee de audittijd per jaar minder is (dit laatste is overigens niet verder inhoudelijk uitgewerkt in de tabel).

In de nu voorliggende BRL is gekozen voor een beperkte geldigheidsduur van het certificaat van 4 jaar. Binnen deze termijn moeten alle eisen minimaal éénmaal beoordeeld worden.

Uit kostenefficiëntie is deze termijn langer dan bij de 3 jaar (zoals bijvoorbeeld gebruikelijk bij de ISO9001 certificatie). Uit kwaliteitsoogpunt is het oprekken van deze termijn (bijv. naar 5, 6 of 7 jaar) niet realistisch, omdat dan de periode waarop een aantal eisen niet gecontroleerd worden onaanvaardbaar lang wordt. In die situatie kan redelijkerwijs geen uitspraak over de kwaliteit meer gedaan worden. De veelgebruikte oplossing is dan om te stellen dat eisen minimaal eens per *drie* jaar gezien moeten worden.

Tabel 1: Uitwerking van de auditinspanning in frequentie en tijd (3 fictieve voorbeeld-organisaties)

	Initiële audit in 2016	Opvolgingsaudit in 2017, 2018 en 2019	Verlengingsaudit in 2020
A. Kleine organisatie (incl ZFP): 2 protocollen (BO, PvE) 1 of 2 actoren 1 vestiging	1 audit met daarin beoordeling van 2 projecten met daarin 1 of 2 actoren	1 audit met daarin beoordeling van 2 projecten met daarin 1 of 2 actoren	1 audit met daarin beoordeling van 2 projecten met daarin de eventueel nog niet beoordeelde actor
Aantal uren (incl. voorbereiding, beoordeling en rapportage, excl. reistijd)	4 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie 1 uur BO 1 uur project PvE 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 12 uur)</i>	1 uur kwaliteitssysteem 1 uur implementatie 1 uur BO 1 uur project PvE 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 8 uur)</i>	1 uur kwaliteitssysteem 1 uur implementatie 1 uur BO 1 uur project PvE 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 8 uur)</i>
B. Middलगrote organisatie: 1 protocol (SO) 8 actoren 1 vestiging	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 1 project ^{*)} met daarin ca 2 actoren	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 1 project ^{*)} met daarin ca 2 actoren	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 1 project ^{*)} met daarin alle eventueel nog niet beoordeelde actoren
Aantal uren (incl. voorbereiding, beoordeling en rapportage, excl. reistijd)	4 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 12 uur)</i>	3 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 11 uur)</i>	3 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 11 uur)</i>
C. Grote organisatie: 4 protocollen (PvE, IVO, Opgraven, SO) 75 actoren 3 vestigingen	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 4 projecten ^{**)} (minimaal 1 per protocol) met daarin totaal ca 18 actoren	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 3 projecten ^{**)} (minimaal 1 per protocol) met daarin totaal ca 18 actoren	1 audit met daarin beoordeling van minimaal 3 projecten ^{**)} (minimaal 1 per protocol) met daarin totaal alle eventueel nog niet beoordeelde actoren
Aantal uren (incl. voorbereiding, beoordeling en rapportage, excl. reistijd)	4 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie vestiging 1 2 uur implementatie vestiging 2 2 uur implementatie vestiging 3 1 uur project PvE 4 uur project IVO 4 uur project Opgraven 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 25 uur)</i>	3 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie vestiging 1 2 uur implementatie vestiging 2 2 uur implementatie vestiging 3 1 uur project PvE 4 uur project IVO 4 uur project Opgraven 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 24 uur)</i>	3 uur kwaliteitssysteem 2 uur implementatie vestiging 1 2 uur implementatie vestiging 2 2 uur implementatie vestiging 3 1 uur project PvE 4 uur project IVO 4 uur project Opgraven 2 uur project SO 4 uur voorbereiding <i>(in totaal 24 uur)</i>

^{*)} Indien er geen projecten zijn waarin 2 actoren kunnen worden beoordeeld, kunnen er twee projecten met ieder 1 actor beoordeeld worden.

^{**)} Het aantal te beoordelen projecten neemt toe als er geen 4 projecten zijn waarin in totaal ca 14 actoren beoordeeld kunnen worden.

Tabel 2: vergelijking audit-karakteristieken

	Variante 1a: Productcertificatie met geldigheid certificaat van 4 jaar <i>Dit is de BRL 4000 Archeologie</i>	Variante 1b: Productcertificatie met geldigheid certificaat van 5 jaar	Variante 1c: Productcertificatie met onbeperkte geldigheid certificaat	Variante 2: Systeemcertificatie conform ISO9001
Geldigheidsduur certificaat	4 jaar	5 jaar	Onbeperkte geldigheidsduur permanent	3 jaar
Audits	1 per jaar	1 per jaar	1 per jaar	1 per jaar
Aantal te controleren eisen	Per jaar: facultatief, maar wel alle eisen minimaal eens per vier jaar	Per jaar: facultatief maar wel alle eisen minimaal eens per 5 jaar	Per jaar: alle eisen	Per jaar: facultatief, maar wel alle eisen minimaal eens per drie jaar
Onderwerp jaarlijkse audit	Kwaliteitssysteem Elk proces Implementatie in projecten	Kwaliteitssysteem Elk proces Implementatie in projecten	Kwaliteitssysteem Elk proces Implementatie in projecten	ISO-kwaliteitssysteem Implementatie in projecten
Aantal te controleren eisen	Per jaar: facultatief, maar wel alle eisen minimaal eens per vier jaar	Per jaar: facultatief maar wel alle eisen minimaal eens per X jaar	Per jaar: alle eisen	Per jaar: facultatief, maar wel alle eisen minimaal eens per drie jaar
Omvang jaarlijkse audit	Zie voorbeeld-organisaties (in paragraaf 3)	Zo groot als nodig wordt geacht om kwaliteit processen te borgen	Zo groot als nodig wordt geacht om kwaliteit processen te borgen	Afhankelijk van totaal aantal werknemers (niet actoren!) 1-5 wn → 1,5 dag 6-10 wn → 2 dagen 11-15 wn → 2,5 dagen 16-25 wn → 3 dagen 26-45 wn → 5 dagen 46-65 wn → 6 dagen Etc.

Variante 1a is de variant die is opgenomen in de BRL SIKB 4000 Archeologie, versie voor openbare reactieronde 14-08-2015.

